„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију.
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Новом Саду.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“

	За Угарску Србију, Црну Гору и др. стране земље		
на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11.50	„

Појединих бројева стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 7. У Новом Саду, у среду 9. (22.) јануара 1913. Година XXIX

Избор председника француске републике.

Републиканска форма владавине све се већма утврђује у Француској. То је показао и нови избор председника француске републике, који је обављен 4. (17.) јануара т. г.

Истина, има већ четрдесет и две године, како Француска има републиканску форму владавине, али и за то дугачко време сумњало се свеједнако у сталност републиканске форме владавине за Француску. Било је већ више пута, да су монархисте жестоко нападали на републику, па је било и опасности, да ће монархисте надвладати, јер се некако веровало у оно: да за Европу није форма владавине република, већ само монархија. И заиста у том стоји Европа у противности са Америком. У Америци све су државе републиканске и тамо у американским парламентима нема ни циглога једнога монархисте, дочим је баш при ономадашњем избору новога председника француске републике један монархиста при избору повикао: ми *не признајемо* ту вашу скупштину, што ће да бира председника републике за Француску. Наравно да је ово био испад у скупштини, која бира председника републике, *против пословника*, јер при бирању председника (кога бирају комора и сенат као »конгрес« заједно) *нема* и *не сме* бити *никакве расправе*, већ се мора само *гласати*, али је ипак значајно, да се један монархиста усудио, да таково шта рекне у скупштини. Наравно да је председник тога монархисту опоменуо на ред и да је огромна већина републиканаца била у највећој мери огорчена.

Лако је појмљиво, да је избор новога председника републике пратила читава Француска *највећим узбуђењем*. Али не само Француска него и читавава Европа била је доста узбуђена з за резултат избора председника репупублике у Француској. Председник с се бира на *седам година*, те у данашњем критичном положају у Европи поводом балканске кризе може да имма извесногa уплива на политику Фраганцуске. Председник републике у Фраганцуској *има сва она права*, што о и какав цар и краљ у европским моганархијама. Председник републике у Француској је нека врста *некрунисаног* краља или цара. Он живи и у палати Елизеја, те су за њега заддржане и све дворске церемоније и еттикете, што су биле за време царра Наполеона III.

Ми смо у нашем последњем чланику о Француској поводом бирања преедседника републике, у броју 280. 19112. „Браника“ рекли, да имају највећеега изгледа за избор председника: Ремон *Поенкаре* досадањи министар-преедседник и уједно министар спољних послова, па онда председник комоире Пол *Дешанел*, те Александар *Рибо*, негдањи министар спољних послова, овај последњи који је пре двадесет година у име Француске склопио уговор савеза са Русијом.

При самом избору дана 4. (117.) јануара т. г. у Версаљу тако су се промениле околности, да кандидатуура Рибота једва да је дошла у обзир, тако је мали број посланика и сенатора на њега гласао. Надошли су многи и многи други кандидати.

Познати француски политичар и сенатор *Клемансо*, вођа републиканаца, односно радикалских републиканаца, кога смо ми у нашем претходњем чланку о Француској озвначили као онога, који је према својем ауктоитету мењао и састављао министарства, држао је, да ће и при бирању председника републике моћи својом вољом продрти. Али се ту у рачуну јако преварио.

Клемансо је досадањем министру председнику и министру спољних послова Поенкаре-у поручио, да се покори републиканском блоку или савезу, па да одступи од кандидатуре за председника републике. Клемансо рече, да је Поенкаре и онако доста млад, па ће при идућем избору председника републике бити изабран, а при садашњем избору нека уступи место министру привреде *Пансу*.

Но Поенкаре није хтео да се покори жељи Клемансоовој, нити се побојао претњи са републиканским радикалским блоком. Ово се лако разјашњива. Поенкаре, иако још и пре више пута министар, сада, кад је постао министар-председник, постао је својим патриотичким држањем врло популаран, а као министар спољних послова задобио је велики глас у читавој Европи, особито поводом велике балканске кризе, кад је европским велесилама за решење балканскога питања ставио ону познату формулу, да се велесиле не мешају у спор балканских држава са Турском. Поенкареово становиште и оне две речи: désintéressement absolu, одјекнуло је у читавој Европи у корист балканскога савеза. Истина, Поенкаре није успео код Тројнога Савеза, али је ипак учинио велике услуге балканском савезу.

На захтев Клемансоов Поенкаре је одлучно одговорио, да *не одступа од кандидатуре* за председника. Он, као што је познато, има сада 53 године, дакле младост му не може сметати за положај председника републике. Противности између Клемансо-а и Поенкаре-а тако су се баш у очи избора заоштриле, да мало није дошло до двобоја. Клемансо морао је дати Поенкаре-у нека разјашњења, која су Поенкаре-а задовољила.

На послетку, при другом бирању у Версаљу, Поенкаре је задобио против Клемансоова кандидата знатну већину, те буде проглашен за председника француске републике уз велико одушевљење народа у Версаљу и у Паризу.

У читавој Европи је избор Поенкареов са великим одобравањем примљен. Познато је, да поенкаре, кад је лане као министар-председник био у посети у Петрограду, тамо био одушевљено дочекан, те су му учињене почасти, као председнику републике. Руски цар *Никола II. таки је* после избора у Версаљу *срдачно честитао Поенкареу*. И државе балканскога савеза могу бити задовољне са избором Поенкареовим.

На Поенкаре-а је гласао највећи део републиканскога блока, али је на њега гласао и неки део монархиста.

И стари Александар Рибо био је задовољан са избором Поенкаровим, а Поенкаре баш је у години 1895. и почео своју министарску каријеру под Рботом, кад је овај био министар-председник.

△

Међународни положај у Европи
услед балканског рата.
Карактеристични знаци.

Јуче смо донели телеграм, према којем је турски министарски савет већином гласова решио, да се рат са

ЛИСТАК.

САН ФЕТИ-ПАШИНИЦЕ.

Сан уснила Фети пашиница,
Гдје јој голуб по криоцу гуче,
Бјели голуб крила сребрније;
Пак камо га млада миловала
И голуба к лицу привијала.
Њојзи пуче ђердан под грхоцем.
Просу јој се бисер по њедрима.
Док је када бисер прибирала,
Голуб јој се са криоца вину
И полеће небу у висине.
Жаље њојзи бијела голуба
Но бисера и златна ђердана,
Пак отрча на танке чардаке,
Руком маше да голуба смами,
Ал се голуб смамит' не хоћаше.
Више Скопља крила размахује,
Пак он лети Куманову равну,
Мало време, дуго не трајало,
Ал навали облачина црна,
Из облака соко испануо,
Залеће се голубу у крила.
Бјежи голуб пред соколом сивим,
Ал му јадан утјеч не могаше,
Но га сиви брзо престигао.
Над Скопљем му пера покидао.
Однесе га у облаке тамне.
Врисну када из сна се пробуди,
Колико је санак препануо
Сузама је њедра окупала.
Тако када зору дочекала,
Тако прође три недјеље дана,
Ником када санка не казује,
Те да паши коби не наврати.
Једно јутро паша поранио,
У душеке каду оставио,
Пак изоди у чардаке горње.
Хазур слуге тутун принијеше,
Татли каве у златну филџану
И ратлука с водом из студенца,
Кад окваси грло, да ослади.
Гледа паша доље низ чардаке,
Док му поглед штуче низа стране
И окрете друмом царевијем,
Ал се оно магла заподјела,
А из магле улак испануо,
Стиже улак паши на чардаке,
Челом бије до земљице црне,
Љуби пашу у скут и у руке,
Из њедара књигу извадио,
Пак је меће паши на кољено.
Узе књигу паша, Фети паша
Бјеше књига из Стамбола града,
Царев мухур, царева јазија,
У књизи га царе поздрављаше:
»Хазурала падишин већиле,
Шумадиу ти си походио,
О мом хљебу тамо остануо,
Пак јој знадеш стазе и богазе,
Увјецбо си друме свеколике
И бродове на водама хладним;
Седлај коња, припаши оружје,
Купи војску, на Србију пођи!
Он мене ти изуд и јазија,
Што по тучеш алал нака ти је,
Што истурчиш нек је истурчено;
Не остављај крста липовога.
Везир буди земљи Шумадији
И комшија бечкоме ћесару!«
Књигу штије паша, Фети паша,
Колико се бјеше раздрагао,
Од радости каву отурио,
Пах полеће граду на капије.
Санџак барјак разви на бадеме,
Аваз даде на четири стране:
Што је војске на бој нек се спрема!
Пак се врати двору господскоме;
Дочека га пашиница млада,
Своме паши на кољено сјела,
Пак је њему млада говорила:
„А мој пашо, моје миловање,
Јутрос си ми рано изодио,
Око ти се од радости смеши,
Бог зна, пашо, имаш добре гласе!“
Њојзи паша књигу показује,
А кад када слова разабрала,
Проли сузе низ бијело лице,
Обисну се паши око врата:
»Не на војну, мио господару,
Јера сам ти чудан сан уснила
Гдје ми голуб с крила одлећео,
Мени пуче ђердан над грхоцем,
И расу се бисер во њедрима.
Голуба ми соко разнијео,
Бијела му пера покидао!
О, мој пашо, добра бити неће,
Чудан санак, црно предсказање;
Што се просу бисер по њедрима,
То су, пашо, сузе удовичке;
Што голуба соко разнијео,
То је, пашо, твоја погибија!
Не ид', драги, на цареву војску!
Има царе паша и везира;
Кад изгину он ће нове наћи.
Ал ја тебе никад ни довјека!“

Грохотом се паша насмијао:
Жао њему љубе расплакане,
Пак је руком хвата око паса,
Привуче је себи на коњена,
Младу љубу силно загрлио,
Пак он њојзи вако проговара:
»Зумбул-кадо, Фети пашинице,
А што си се од сна препанула,
Гдје је санак био од истине?
Док је мене Скопља царевога,
Силне војске, Туке и Манџуке
И Арапа зуба бијелијех
И цареве ђеце Арнаута,
Који знаду у крв огрезнути
И ђаурске земље поробити,
Немој ми се препадати, љубо!
Ил не знадеш меке Шумадинце;
За три дана и три ноћи тавне,
Србију ћу земљу прегазити,
У Нишу ћу авдес узимати,
Под Авалом дову отпјевати,
Биограду дворе попалити,
На Дунаву коња напојити!
Што је цвећа на Калеј-медану,
Гдјено шећу српске паунице,
Узабраћу, теби отправићу
И стотину танких Српкињица
Све на обред нек ти измећаре!“
Тако паша љубу разговара,
Док са града кликнуше телали:
»Хазурала ко је за мејдана!«

балканским савезницима *не наставља*. Телеграм није званичан, али се може веровати, да му је кумовала турска влада.

Има и других знакова, по којима се може закључивати, да се у Цариграду спремају на попуштање. Према телеграфским вестима цариградска штампа пише о ситуацији мирније и саветује да се попушта. Истакнути лист »Икдам« пише, како треба уважити савет великих сила, јер би Турска у случају обнове непријатељства имала против себе и коалисане велике силе. Питање Једрена, пише тај лист, треба такођер што пре решити, јер посада може да се преда, па Турци неће добити ни оно (екстериторијалитет мошеја и светиња), што им се сад нуди.

Нагађања о турскоме одговору.

У штампи постоје разна нагађања о турској ноти, којом ће Порта одговорити на заједничку ноту великих сила. Цариградски лист »Ифхам« пише, да ће Порта у одговору истаћи разлоге за то, да је неопходно потребно, да Турској остану Једрене.

Према једној паришкој вести Порта ће изнети нов предлог за границу; према том предлогу ће граници бити правац Марица-Тунџа, а цео део Једрена, у којем су мошеје и светиње, остао би неутралан.

Турска ће и у овоме свом одговору бити упорна, али нема никакве сумње, да ће се у њему наћи дипломатска стилистичка фигура, чија ће логика бити попуштање.

У Цариграду су на чисто, да се попустити мора и да од зла не треба правити горе, али свакако желе да ствар што даље отегну. У велико се рачуна на међународне заплете на пролеће, па се и у Цариграду за ову сламку хватају. Што се пак тиче питања међународнога заплета на пролеће, оно за сад спада у област комбинација; а што се тиче питања мира између Турске и балканских савезника, може се сматрати за утврђену чињеницу, да европске силе, и ако можда наслућују међународни заплет на пролеће, ипак желе, да се балканско питање што пре оконча. Порта, према томе, неће имати среће ни у отезању мира.

Додајемо овоме то: како „Frankfurter Zeitung“ јавља из Цариграда, да руски амбасадор чини јаки притисак на Порту ради закључка мира и да, према тој вести, и прети.

Скочи паша, сабљу припасује,
Сеизи му коње приведоше:
Ал му неда пашиница млада,
О врат му се јадна обиснула,
На груди му грозне сузе лије:
»Не ид', пашо, мој голубе бјели,
Није санак залуд доходио,
Нити ме је залуд препануо,
На ком ћеш ме јадну оставити,
Како л ћу ти данак преживјети!«
Ал је паша слушат не могаше,
Но од врата руке одвијаше,
Даде каду Роси робињици,
А он стрча доље низ чардаке,
За њим када вриском полећела,
Руке пружа, кроз сузе призива,
Да се војно на чардаке врати,
Ал се паша двору не враћаше,
Већ појезди равну Куманову;
Колико се боја ужељео,
Под собом је хата помамио,
Он не иде на ћемер ћуприју,
Већ на Вардар хата нагоњаше,
Колачке је воду препловио.
За њим језди сто хиљада војске,
Све хатлије паше бератлије
И Арапи зуба бијелијех
И царева ђеца Арнаути.
Кад је када војску угледала,
Писну јадна до Бога се чује:
„Авај мени санка проклетога!
Авај мени мога пашовања!
И пашина слатка миловања!
Црни јаде, завиј ме у црно,
Јутрос ми је голуб одлећео,
Соко ће му пера разнијети!“

Велики диван.

Пре неколико дана било је из Цариграда јављено, да ће Порта сазвати велики диван или, како га неки називају, народни савет, да већа о рату или миру. За тим је та вест демантована (ми смо и то забележили), а сад се опет јавља из Цариграда, да се тај велики диван данас, у уторак, тамо држи.

Шта ће велики диван решити, знати се не може; претпостављати се може, да ће његови чланови бити задахнути опозиционим отоманским родољубљем, али, кад се узме у обзир, да је и сам Алах данас Турску оставио, можемо закључивати, да ни велики диван неће уносити забуну у часовима, кад Порта почиње попуштати.

Грчка победа на мору.

Цариград, 6. (19.) јануара.

Други компнике о поморској бици гласи:

Битка, која се била између острва Лемноса и Тенедоса, трајала је *више сахата*. На обе стране било је *осетљивих губитака*. (Турци дакле признају своје осетљиве губитке. Прим. уредн.) Турска се флота вратила.

Цариград, 6. (19.) јануара.

Официри једнога пароброда, који су поморску битку посматрали причају:

Видили смо, како се турска флота враћа у Дарданеле. *Неколико бродова било је нагнуто на страну.*

Цариград, 6. (19.) јануара.

Товарни брод „Решид-паша« вратио се овамо са 70 *у бици рањених морнара*.

Цариград, 8 (21.) јануара.

Оклопњаче „Хајредин Барбароса« и „Торгут Рајс« *у поморској бици су онеспособљене за даљу борбу*.

Политички преглед.

— **Аустро-Угарска и Србија.** У недељу је отпутовао Србијин посланик Јован *Јовановић* из Беча у Београд. За тај су пут новине неколико дана раније јавиле, бележећи, како посланик Јовановић иде у Београд, да влади реферише о досадашњем свом раду на споразуму између обе државе. Желити би било, да добра воља за споразум, која постоји и у Бечу и у Београду, донесе зрела плода.

— **Оставка министра финансија?** Будимпештански „Slovensky Dennik« (бр. 13.) јавља, како у Будимпешти кола вест, да ће и министар финансија *Телески* поднети о тавку, јер није у стању, да због великих војничких издатака одржи финансије у равнотежи. (При закључку листа стигао нам је деманти ове вести. Тако је и вест о демисији дра *Секеља* била демантована. Прим. Ур.)

— **Рад на генералноме штрајку** Радништво живо чини припреме за генерални штрајк. Антиалкохолистичко раденичко друштво издало је многобројне летаке (плакатиће), у којима позива радништво, да се уздржи од пијења алкохолних пића, јер треба новаца и трезних глава, а тиме ће се и ерар оштетити.

— **Бивши министар Секељ код краља.** Др Фрања *Секељ*, доскорашњи министар у Лукачевом кабинету, био је у суботу примљен у аудијенцију од краља, те је краљу саопштио узроке свога иступања из кабинета и из владине странке. Аудијенција је трајала пола сахата. Неки престонички листови бележе, како је др. Секељ пред краљем демантовао извесне министарске реферате о тобожњем добром расположењу у земљи за предлог владине изборне реформе; а бележе и то, *да предстоји пад Лукачевог кабинета*.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 8 јануара 1913.

— **Верење.** Све пријатеље незаборављеног српскога првака пок. дра Илије Вучетића морала је пријатно дирнути вест из Берлина, да се његова љубимица-ћерка Зорка верила са новосадским сенатором г. дром Жарком Стефановићем. Ко је познавао ону нежност, којом су отац и мати окруживали своју љубимицу Зорку, а како се она опет одазивала тој нежности својих родитеља, па их наградила својим успехом у науци и уметности, тај само мора жалити, да наш пок. пријатељ није доживео радост верења и удадбу своје драге ћери Зорке Удовица нашега незаборављеног пријатеља, госпођа Марија Вучетићка, да би свом најмлађем сину Бранку прибавила нужну стручну науку, отишла је у Берлин заједно са својом ћери Зором па ту се ових дана госпођица Зора и верила са дром Стефановићем. Дра Жарка Стефановића познаје Нови Сад већ од дуже година, он је својим трудом дотерао до одличнога места новосадског сенатора. Ми искрено честитамо младенцима са оним српским: нека је срећно и дуговечно!

— **Хапшење српског новинара у Панчеву.** У Панчеву је пре извесног времена ухапшен српски новинар Стеван *Радосављевић-Бдин*. Београдске »Вечерње Новости« су донеле, да је Радосављевић у затвору удављен: То је са надлежнога места из Будимпеште најодлучније демантовано, и према томе нема никакве бојазни за Радосављевићев живот. Као узрок хапшењу пак наводи се, да је Радосављевић осумњичен ради шпијонаже. Шта је у томе на ствари, пронаћи ће, нема сумње, за то надлежни суд; ми пак верујемо, да ће судско ислеђење доћи до повољних резултата по Радосављевића, који је вазда био добар и темпераментан новинар и који је излете из Београда у Панчево годинама правио, јер воли излете у београдску околину, а родом је из Панчева.

— **Зима у Босни.** Прошле недеље је у Босни владала велика зима, каква тамо није запамћена.

— **Великобечкеречко занат. добротворно певачко друштво приређује** своју редовну забаву са игранком која ће се одржати на дан друштвеног патрона Св. Саву 14. (27.) јануара 1913 године у просторијама код »Круне«, на коју се штов. грађанство из места и околине најучтивије позива. Истог дана у 2 сата после подне у дворани црквене општине приредиће водоосвећење и резање колача. Чин освећења обавиће пречасни г. Драгутин Мојић, свештеник, а на јектенија одговара ће Срп. Занат. Доброт. Певачко друштво. После свршеног освећења биће свечана седница. У вече у 8½ сати игранка.

Новости са стране.

— **Руски аероплан на галичко шлеској граници.** Из *Врашиславе* јављају: Јучер се над Станиславом по ноћи указао један аероплан, који је са рефлекторима расветљавао град и утврђења. После тога је авијатичар пао са својим аеропланом на земљу и остао мртав. Држи се, да је то један руски часник.

— **Сензационо самоубијство бечкога новинара.** У једноме хотелу у Салцбургу се обесио Вељем Алтер, уредник листа »Wiener Allgemeine Zeitung«. Он се бавио и историјским студијама и написао је дело, у којем је бранио генерала Бенедека, наводећи, да за катастрофу године 1866. није он крив, него други. Те је своје тврдње оснивао на дневнику подмаршала Тегетхофа, а дневник је добио на послугу са извесне стране, која му је сада послугу са тим дневником ускратила. Алтера је међутим напао познати др. Фридјунг, назвавши га фалзификатором и мистификатором! Фридјунг је тражио оригиналан документат, а како тај Алтеру није више био на расположењу, то га је очајање довело до самоубијства.

— **Јусуф-Изедин у Једренима.** Лондонски лист „Times“ већ по други пут тврди, да се у Једренима налази и турски престолонаследник Јусуф-Изедин.

— **Радост на руском двору.** Париски „Temps“ јавља, да руска царица очекује на пролеће радостан догађај. С тога се њезино име више не бележи међу учаснике дворских забава.

— **Бугарски уметници на бојном пољу.** Сви су бугарски сликари и вајари на бојноме пољу. Карикатуриста Божинов и Морозов леже у болници, први у тифусу, други у реуми. Чувени сликар Вјешин (пореклом Чех), пише, да све, што је видео, не може насликати, јер је неописано страшно.

Српске и словенске вести.

— **Нушићев „Свет“ у словачкоме преводу.** Један од најбољих Нушићевих драма »Свет« изишла је у словачкоме преводу (»Čo povie svet«.) Превели су је Маријанка Купчокова и Јован Вучерић.

— **Словачки дом у Петровцима.** Словаци у Петровцима у Бачкој оснивају на акције Словачки дом. Акцијонарски капитал 100 000 кр., а у дому ће бити хотел, сала и позорница и просторије за разна словачка удружења.

— **Свесловенски празник у Солуну.** Како јављају бугарски листови, биће главни солунски трг прозван по светој солунској браћи, словенским веровесницима Ћирилу и Методу. На средини трга биће подигнут красан споменик словенских тих светаца. Посебним натечајем ће бити позвани сви словенски уметници, да поднесу своје нацрте, тако да ће тај споменик бити не само споменик словенске победе и јунаштва, него и словенске уметности. На откриће споменика биће позвани сви словенски народи, у првом реду њихове народне организације и друштва. Разуме се, да ће се на остварење лепе те замисли пећи истом, када мину све ратне трзавице на Балкану.

Соколски гласник.

Соколски календар. разашеље само администрација у Боговић ул. 7. у Загребу, па се наруџбине имаду само на ову адресу слати. Они, који још наручене комаде добили нису, добиће их свакако већ следеће недеље. Календар је уређен као алманах, стога није везан на одређено време, јер садржином, сликама и опремом биће та књига приручна за свакога Сокола. Слика са слета послала је чешка фирма Минерва из Прага много, но ипак ће, они, који, буду касније наручили остати без њих. За сада се много тражи Соколски календар у свим нашим крајевима, па више наручују га бр. друштва и из Северне Америке. Најбоље је, да друштво наручи за све чланове заједно, овако ће их и пре добити, јер ће се појединцима тек касније слати (и то ако пошаљу К 1·20 унапред).

Треба настојати да се Соколски календар што више рашири и међу оне, који још нису у Соколским редовима.

Ратне белешке.

— **Немачки суд о спреми српске војске у балканском рату.** Полуслужбени и врло упливни немачки лист „Келнише Цајтунг“ доноси од свог ратног дописника овај приказ:

За оцену једне војске најбоља прилика пружа се у ономе тренутку, када се трупе враћају из битке, или као победиоци, или као побеђени. Ја сам имао прилике, да видим Србе у Скопљу после битке код Куманова.

После уласка трупа постављене су одмах страже, пешачке и коњичке патроле пролазиле су кроз град, те су пре свега

болнице темељито очишћене и друкчије распоређене.

Занимив је био полазак дивизија, одређених за Прилип. Прво је дошла пешадија, батаљон за батаљоном, војници већином у опанцима, ратнички опремљени, сваки са упакованим шаторићем и алатом за прављење шанчева и сваки са кратким бајонетом на пушци. Трупе, састављене већином од по 200 људи и са необично много официра. Тада је дошло одељење са машинским пушкама, које су биле натоварене на мале планинске коње. Ово ми се чини, да је код Турака боље уређено, они употребљују искључиво мазге и то врло снажне расе. Затим су дошли брдски топови и пољска артиљерија, штаб пионира, санитетско одељење, и најпосле многобројна комора, која је собом водила силну множину стоке. Свакако то нису били тешки српски волови, већ ситна слабуњава турска стока — ратни Плен.

Ја сам могао ово марширање прилично дуго пратити. Снабдевање трупа било је управо одлично. Још пре мобилисања подигнуте су у Нишу велике пољске пећи, које су све до почетка рата непрестано повећаване и тако удешене, да је цела војска из Ниша могла бити снабдевена хлебом. Једног дана приспело је у Скопље 250.000 хлебова и 25 вагона одличног меса, које је лиферовано из државне кланонице у сопственим колима за транспорт. Такође било је увек у изобиљу хране за коње и волове.

— **Грозоте око Сан Стефана.** Г. Цвјетан *Вукић* написао је у »Ријечком Новом Листу« овај извештај: „Њу-Јорк Хералд" (париско издање) од 1. дец. 1912. описује *грозоте турског колерног логора* у Сан Стефану. Кад човек чита тај опис, трне му душа, коса му се диже. О крволоштву и бездушности турској чули смо доста, али оно, што се данас збива у Сан Стефану, надмашује сву окрутну повест турску.

Грозоте Сан Стефана — вели Хералдов дописник — не може описати перо, а фотографске снимке одвећ су одвратне и тужне, да се прикажу свету. Ипак некакав покушај мора се учинити, да се искаже, шта се све догађа у овој задњој жалосној фази турско-балканског рата. Немогуће је претеривати. Па и кад бих вам казао сву истину, била би одвећ одвратна, да се штампа.

Пре две седмице појавила се колера у турској војсци и међу бегунцима. Брзо проширење болести претило је целој турској војсци на чаталџанским линијама, и морала се учинити херојска прегнућа, да се спасе војска и град, који она брани. И зато су одабрали Сан Стефано као карантенски логор, и тамо згрнули све од колере болесне, или под сумњом да су од колере болесни.

Никакав научни покушај не беше учињен, да се разликују разне форме болести. Сваки болесни војник послан је у Сан Стефано. Пешице, у колима, железницом долажаху у Сан Стефано хиљаде за хиљадама, док се напокон није бројало више. Близу Сан Стефана има један високи железнички насип. Влакови се заустављаху ту и болеснима се наређивало, да иду на поље. Лешине су котурали са вагона, а тако исто и оне, који беху одвећ болесни, да сами иду, низ брдо на поље. Ту није било реда, ни система, нити икакових мера за помоћ онима, који сами не могоше ићи у редовни карантенски логор.

Сви они, који беху искотурани из влакова, помреше. Неки на рукама и ногама допузаше до неке даљине од лешина, да постану и сами — лешине. Поље с обе стране железнице, било је толико дана *пуно мртвих и умирућих*, којима није била посвећена апсолутно никакова пажња.

Само они, који могаху ићи, дођоше до лечничких инспектора, који им прегледаху само — језик. Они које су прогласили окуженима, беху суровo одагнани од турских војника натакнутим бајонетима, и пуштени да умру од глади и зиме. Бедници, заклињаху и мољаху, да им се допусти ићи натраг к војсци, да узмогну тамо наћи милосрдну смрт од непријатељева танета. Казиваху, да нису болесни од колере, као што већим делом и не беху, него од — глади. На те молбе тукли су су их кундацима по телу и кнутом по лицуцу.

После инспекције осуђенима не остајаше друго, него да умру најстрашнијом имагинабилном смрти. Стерали су их у чочопоре, на отвореном пољу и уз бајонетете страже, пуштали их да умру од жеђи и глади на киши и зими. Хиљада их је у умрло на тај начин прошле седмице. Њихово *запомагање* и *урликање* испуњавашше простор. »Воде«, »хлеба«, „Боже«, »мајко« беху четири речи те одзвањиваху кроз овај логор смрти.

Милосрдном свету, који је уз опасност по властити живот хтео помоћи умирућима — забрани се приступ. А кад се приговарало турским часницима, и молило, да допусте помоћ, одговараху:

— Нека пси цркну. То су они, што су бежали из Кирк Килисе и Лиле Бургаса!

И све док се посланства у Цариградду не макоше, направљен је кров над болесницима и допуштено, да их прегледају надлежни лечници. Проналази се сад, да многи људи у логору не пате ни најмање од колере, него од срдобоље, проузроченне глађу и експрозуром. Неки пак и не беху болесни, него бедници изгубише „нерв« од — изгладнелости. У свакој другој земљи на свету, осим у Турској, могао се спастти већи део ових бедника. Али их турска војска није требало више, а у Цариграду би били опасни...

Бедни анадолијски сељаци, најбољи елеменат у турском народу, — њихова је једина кривица беше, што се нису могли борити без хране. И они умиру још, таммо у Сан Стефану, богатој и удобној варошши на Мраморском Мору.

За неколико дана турски часници нису ни укопавали мртве. Не, још горре, *остављаху мртве скупа са живима.* А кад је, бесан од тих призара, капетан аустријске крстарице искрцао морнаре, да узза сву опасност од окужења учини изванредно дело милосрђа — тек тада ископало се 15 ровова, да се у сваки смести по 5600 лешина! Са мало срца, разаборитости, са мало хлеба и чорбе можда би само једаан ред био доста!

Али Сан Стефано није једини колерни логор. Има још два — у Бејкосу, на Босфору, и Тоузла на Исмидском заливу. Тенисам посетио и не ћу. Има граница и срчаности. Али ако је и тамо као и у Сан Стефану, тад ће многи анадолијски домови узалуд очекивати повратак својих хранитеља...

*

Горње извешће свога дописника, „Хе„Хералд« на *уводноме* месту овако и згоднодно коментира:

»Већ од почетка страшила колере »Хе»Хералд" је изјавио, да извешћа, послана из Цариграда, нису тачна, него да су још гора. Он је остајао при томе, да извешћаја о пустошењу колере беху истог значаја ка као и описи турских победа. Тврдио је, на те темељу рапората својих дописника, да и пустошења, што се приписују колери, нису ништа друго, него губитци, проузрочени од дизентерије или »пољске огњице«, к која је покосила турске редове, као резултат турске недораслости и немарности. ККао што то живо наш дописник приказује и на другоме месту данашњег „Хералда", турска је војска била послана у акцију не самамо без потребна броја часника и без муниције, него и без хране.

Глад и изложеност, оскудица и саммог црног хлеба, и посвемашња одсутност севаке здравствене предвиђености, беху савеезници савезника у овоме чудноватом рату. Туга света постаје страховитијом, ка се просуди цела историја турске доминације у југозападном делу Европе. *Турчин је уништио све, чега се додирну.* Он је претворио плодна поља у огромне и меланхоличне пустоши. Он је пљачкао и палио и убијао, и увек је на путу за собом остављао глад и беду. *Турчин је Азијац, Турчин је убица.*

После свих његових пет стотина година у Европи, он није осетио профињени додир цивилизације, није научио ни прве почетке напретка, није се удалио од свог урођеног и постојаног инстинкта крволоштва, варварства и животињског незнања. Он не припада Европи. Остао је овде једино помоћу огња и мача. Он мора на траг у Азију, а кад народи Европе буду у стању да мирно просуде, шта не могоше учинити, а шта балкански савезници очајно учинише, посрамиће се над властитим инкапацитетом и пропуштењем, и хвалиће малене народе, који њихов посао за њих учинише."

Тако велики светски лист »Њујорк Хералд«.

Разно.

— **Из старих времена.** У XVII. веку владао је један чудноват обичај, који је скоро био постао манија. Сваки, био он племић или обични грађанин, чиновник или занатлија, сви су морали да имају по неколико, или бар најмање једног слугу. Овакога је увек пратио по један од тих слугу. Тај обичај је нарочито владао код женских.

Карактеристично обележје свега тога било је врло шарена ливреја код тих лакеја. Било је случајева да ни господар па према томе и слуга, по некад, од превелике сиротиње, нису имали шта да једу и да су се морали обраћати другима за помоћ. Али, јесте, то је била споредна ствар; имати слугу, то је било главно.

Није било ретко да слуга иде од врата до врата и да проси за свога господара и за себе. Па ипак, чудновата ствар је да су све те слуге биле врло верне и одане својим господарима, код којих су често морали да гладују.

Лакеји појединих дама пролазили су много боље. Они су увек били боље храњени, и њихова служба, која се састојала само из неколико часовне пратње господарице у шетњи, била је много лакша. Понекад, ради веће шетње, неколико дама су договорно издржавале једног истог слугу.

НОВИЈЕ.

Цариград, 7. јануара. Лист „Ифхам" јавља, да се у уторак састаје велики ратни савет ради одлучних решења с обзиром на војну акцију.

Париз, 7. јануара. Министру правде *Бријану* поверено је, да састави кабинет. На састав кабинета има утицаје Поенкаре, који жели, да у кабинету уједини све републиканске странке.

Лондон, 7. јануара. Чеда Мијатовић је у листу „Daily Telegraph" штампао чланак, у коме истиче, како није у интересу Срба и Грка, да Бугари добију Једрене. (Не знамо мотив овог потеза Чеде Мијатовића, али сматрамо, да је потез врло погрешан Прим. ур)

Цариград, 7. јануара. Велики везир *Камил-паша* оболео је, те из куће не излази.

Цариград, 7. јануара. Овде постоји верзија, да ће балкански савезници посредством руског амбасадора Гирса упутити Порти ноту, у којој за случај турске упорности отказују примирје (Ми смо раније у „Бранику" забележили, да зараћене странке једна другој note не упућују. Прим. ур.)

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ »БРАНИКА«.

Оставка Телескога.

Будимпешта, 8. јануара. Владини кругови побијају као потпуно неосновану вест о оставци министра финансија *Телескога.*

Рат се наставља?

Лондон, 8. јануара. Балкански делегати телеграфовали су директно генералисиму *Савову*, да обнови непријатељства, јер они мисле, да се на закључак мира не могу полагати стварне наде. (Држимо, да овај потез балканских делегата спада у област моралне пресије на Порту, али не сумњамо, да ће савезници обновити непријатељства, ако Порта не попусти. Прим. ур.)

Атина, 8. јануара. Из Ханифтелијаса јављају, да су Грци у општем нападу на турске положаје постигли велике успехе. Турци су отерани са лесаунских положаја, које су Грци посели. Турци у нереду побегоше. У исто време је лево грчко крило наступило на Ханељасу.

Грчка акција.

Атина, 8. јануара. Грчка је војска почела општи напад на Бисани.

Премештај бугарскога стана.

Софија, 8. јануара. Главни је бугарски стан премештен у Димотику. (Ближе Цариграду и Гилипољу. Прим. ур.)

Знаци за мир.

Цариград, 8. јануара. Штампа, коју Порта инспирише, спрема јавно мишљење на одговор Порте великим силама, *који ће за мир бити повољан.*

Парламентарна конференција у Србији.

Београд, 8. јануара. Пошто се и у српској и у бугарској штампи у последње време почела развијати извесна дисхармонија због поделе освојених земаља, влада се решила, да сазове конференцију парламентарних вођа. Конференција ће већати о даљој тактици у *територијалним питањима.* Влада ће конференцији дати *важна изјашњења* о уговорима са Бугарском и о савезничким односима према осталим балканским државама. Како влада стоји на томе гледишту, да Скупштина још не треба да се сазива, парламентарна конференција ваља у неку руку да Скупштину замени.

Схваћање ситуације у Бечу.

Беч, 8. јануара. Није познат рок, у којем ће Порта великим силама одговорити, *али се очекује одговор, који ће апсолутно задовољити.* Тиме ће бити омогућена даља акција на миру.

У политичким се круговима потврђује ранија вест, да је Бугарска спремна Румунији уступити *земљишта*, али Румунија није још задовољна са оним простором, што га Бугарска даје.

Српско-бугарски односи.

Лондон, 8. јануара. Вест, да се Србија противи, не одговара истини. *Српски су делегати изјавили да су у потпуноме споразуму са Бугарском.* (Пометњу је, на жалост, унео Чеда Мијатовић. Види „Новије". Прим. ур.)

Трговина и промет.

Новосадска пијаца

	8. јануара 1913
Пшеница нова	К 10·20—10·30
Пшеница стара	10·———
Зоб нова	10·20 10·30
Јечам нови	8·50——·—
Кукуруз стари	—·———
Кукуруз нови окрњен	6·20·— 6·50
Кукуруз у клипу	3·50—·—
Јужно	9·—
Горушица	5·— 6·—
Пасуљ бели	10·——.——
Пасуљ жути	9.— .——
Пасуљ кулаш	8·50—.——

Све од 50 кила.

Марва, свиње и живина.

Волови по килу	К 80—82
Свиње тешке по килу	5 К 20—28
„ средње „ „	„ 20—·—
„ лаке „	„ 06·— —
„ мршаве пар 150 — 180	„
Теоци по килу	„ 10—14
Јагњци по килу	„ ——
Јагњци по пару 22—24	„ ———
Кљукане гуске по килу	1 „ 40——
Јаја 6 комада	„ 40——

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ПОЗИВ.

Овим се позивају П. н. деоничари на

X. РЕДОВНУ СКУПШТИНУ

СРПСКЕ КРЕДИТНЕ БАНКЕ И ШТЕДИОНИЦЕ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У БЕЛОЈ ЦРКВИ

која ће се одржати у недељу 16. фебруара 1913. (по нов.) у 3 сахата по подне у заводским просторијама, означеним дневним редом.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Избор перовође и два оверитеља скупштинског записника.
2. Извештај управе о банчином раду у прошлој години.
3. Извештај надзорног одбора.
4. Предлог управе о подели чистог добитка и улога у резервни фонд.
5. Разрешница управном и надзорном одбору.
6. Предлози појединих деоничара у смислу §. 27. друштвених правила.

Бела Црква, 16. јануара 1913. (п. н.)

УПРАВНИ ОДБОР
Српске Кредитне Банке и Штедионице д. д.

ПРИМЕДБА: §. 16. друштвених правила. Деоничари, који желе учествовати при овој скупштини, имају пет дана пре скупштине (до 11. фебруара) депоновати своје деонице са купонима, односно уплатне књижице, код управе ове Банке. За депоноване деонице, као и за књижице, добијају деоничари потврду, која служи власнику или пак његовом оверовљеном заступнику, као легитимациона карта за учествовање на скупштини.

Рачун изравнања

Имовина					Дуговање				
Благајна	33506	59			Деоничарска главница	200000	—		
Хартије од вредности	32367	93			Деоничарска глав. II. емисије од К 2000·00 уплаћено	197044	73		
Менице:					Резервни фонд*)	71155	—		
грунт. обезбеђ. 920 328·—					Пензиони фонд	792	82		
личног јемства 376.150·—	1296478	—			Улози:				
Обвезнице	100259	88			на уложне књ. 775.355·—				
Текући рачун	41304	49			на недељ. штед. 9.774·50	775129	50		
Облигације	2586	—			Рееконт	304231	—		
Зајам на залоге	1542	—			Биљеговина	2034	—		
Купони и стране валуте	663	08			Привремени рачун	1773	83		
Заводска кућа	62580	—			Неподигнута дивиденда	847	—		
Намештај и прибор	2979	54			Преносне камате	18471	39	1571479	27
Преносна камата	2541	42			Чист добитак:				
Жиро рачун код Аустро-Угарске Банке	3031	73			пренос из 1911. 270·95				
Угар. кр. поштанска штед.	17266	90			овогодишњи 27.004·96			27275	91
Потраживања код разних завода	1647	62	1598755	18					
			1598755	18				1598755	18

*) Са овогодишњом дотацијом повеће се резервни фонд на К 82.000·—

Рачун добитка и губитка

Дугује					Потражује				
Камата улога	41695	93			Пренос добити из 1911. год.	270	95		
„ недељне штедње	725	40			Камате на менице	96904	93		
„ деон. глав. II. емисије	7852	82			„ „ обвезнице	7229	23		
„ рееконта	19978	47			„ „ заводске куће	3084	74		
10% пореза на камату улога	4242	78			Разни приходи:				
Пореза	4205	20			Камате текућег рачуна, хартија од вредности, зајма на залоге, провизије, закаснине и т. д.	14856	81	122346	66
Плате	7614	—							
Станарина	1400	—							
Трошкови:									
поштарина, књиге, тисканице, огрев, осветлење, дневнице дежурним члановима, одело послужитељу, милостиња, поклони и путни трошкови	4649	56							
Разлика курса на вред. харт.	1926	80							
Отпис инвентара	331	06							
Отпис сумњивих потраживања	448	73	95070	75					
Чист добитак			27275	91					
			122346	66				122346	66

Белацрква, 31. децембра 1912. год.

За књиговодство
Жива Јакулов с. р.

УПРАВНИ ОДБОР:

Др. Богдан Радосављевић с. р. равнајући управитељ. **Мита Ђорђевић-Нанчић** с. р. **Јоца Путник** с. р.
С. Трпков с. р. **Душан Покорни** с. р. **Миша Нешић** с. р. **Васа Димитриевић** с. р.

НАДЗОРНИ ОДБОР:

Др. Јоцика Путник с. р. председник. **Др. Сретко Шинжар** с. р. **Милорад Игњатов** с. р.
Ђока Вулетић с. р.

28 1—1

ПОЗИВ.

ПРВА СРПСКА ЧЕСТИЧАРСКА ЗАДРУГА

У ГОСПОЂИНЦИМА

позива овим учтиво господу честичаре, да изволе доћи на

XI. редовну главну скупштину

која ће се одржати 6. фебруара (24. јануара) 1913 у 2 сахата после подне у заводским просторијама.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Оверовљење присутних честичара.
2. Извештај управе о раду задруге и поднашање годишње биланције.
3. Извештај надзорног одбора.
4. Предлог о подели чистог добитка.
5. Давање разрешнице управи и надзорном одбору.
6. Избор 5 чланова управе, четворице, којима мандат истиче, и једног на смрћу упражњено место.
7. Избор надзорног одбора.
8. Избор петорице чланова за оверовљење скупштинског записника.

У Госпођинцима, 18. јануара 1913.

УПРАВА.

Рачун изравнања

Дугује — Потражује

АКТИВА	К	п	ПАСИВА	К	п
Благајница на дан 31. децембра 1912.	419	75	Честичарска уплата III. кола	36648	—
Менице:			Честичарска уплата IV. кола	8786	—
у портфељу 116665·—			Брисане честице III кола	190	—
у рееконту 135961·—	252626	—	Резервни фонд	2612	94
Некретнина	1153	36	Штедионички улози	82434	72
Дужници	12095	46	Менице у рееконту	135961	—
Предујмови на честице III. кола	2012	—	Делимак на честице III. кола	2723	—
Предујмови на честице IV. кола	570	—	Веровник	537	05
Вредносни папири	4250	—	Чиста добит	3233	86
	273126	57		273126	57

Рачун губитка и добитка

Дугује — Потражује

ГУБИТАК	К	п	ДОБИТАК	К	п
Плате	2859	92	Пренос из прошле год.	76	60
Станарина	240	—	Камате од есконтованих меница	20346	—
Камата рееконтованих меница	9118	35	Камата од предујмова на честице III кола	45	02
Камата штедионичкога улога	5274	04	Камата од предујмова на честице IV. кола	22	30
Доходарина на камате штедионичкога улога	527	40	Уписнина на честице IV. кола	196	—
Трошкови:			Банкпровизија	2579	90
путни трошкови, поштарина, осигурање итд.	1440	78			
Порез	571	47			
Чиста добит	3233	86			
	23265	82		23265	82

Госпођинци, 31. децембра 1912.

Сима Вуксанов благајник. **УПРАВА:** **Димитрије Стефановић** књиговођа.

Пера Туцаков председник. **Секула Попов** подпредседник.

Сима Вуксанов, Милан Машић, Тодор Каранов, Сима Кузманов, Петар Малешев, Јован Бозејац, Мика Вукић, Јован Попов Милан Француски.

Са главним и споредним књигама сравнили и у реду нашли.

НАДЗОРНИ ОДБОР: 29 1—1

Урош Степанов, Стеван Ђитков Славко Ковачевић.

Власник и издавалац: Деон. друштво Браник.

Парна штампарија д. д. Браника у Н. Саду.